

Representantforslag 85 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Gerd Eli Berge, Anne Tingelstad Wøien og Kjersti Toppe

Dokument 8:85 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gerd Eli Berge, Anne Tingelstad Wøien og Kjersti Toppe om å innføre et mål om at 25 prosent av den samlede omsorgssektoren skal være organisert og drevet som ideell virksomhet innen 2030

Til Stortinget

Bakgrunn

Ideelle virksomheter innen helse- og omsorgssektoren er svært viktige og en integrert del av velferds-samfunnet. De ideelle virksomhetene representerer verdier og samfunnsnyttige formål som skiller dem fra offentlige og private kommersielle virksomheter. Ideell sektor har vært først ute med å gi helsehjelp og omsorg på en rekke velferdsområder og er det fortsatt for utsatte grupper. I Norge har de offentlige tjenestene nå blitt bygget opp på flere områder, i takt med utbyggingen av velferdsstaten. Dette har vært en riktig utvikling. Samtidig mener forslagsstillerne at det er viktig å sikre et fortsatt betydelig innslag av ideelle virksomheter i omsorgssektoren, også i tiden fremover.

De ideelles samfunnsbetydning

Forslagsstillerne mener at en fremtidsrettet velferdstjeneste må ta sivilsamfunnets ressurser i bruk på en langt bedre måte enn i dag. Endring i befolkningssammensetningen, herunder økt andel eldre, vil øke behovet for nytenkning. Forslagsstillerne mener at ideelle tiltak og virksomheter i form av frivillige organisasjoner og brukerstyrte samvirkeforetak bør gis betydelig større rom i utviklingen av fremtidens helse- og omsorgstjenester. Forslagsstil-

lerne mener at dette vil kunne styrke innovasjons- og utviklingsarbeidet på omsorgsfeltet, og invitere til aktiv deltakelse og samskaping av nye eierformer og driftsmodeller for å møte den sterke veksten i omsorgsbehov som ventes i årene etter 2025.

Ideelle virksomheter er ikke underlagt det offentlige, videreformidler ikke fortjeneste og overskudd må brukes i tråd med organisasjonens hovedformål (FN 2003). De ideelle organisasjonene påtar seg ofte en rolle i offentligheten der de målbærer interessene til marginale grupper i samfunnet. De ideelle organisasjonene er sivilsamfunnsaktører, og et levende sivilsamfunn øker et samfunns sosiale kapital. Sosial kapital knyttes i internasjonal og nasjonal forskning til faktorer som økonomisk vekst, solidaritet og godt styre. Ideelle aktører kan bidra til åpenhet og ansvarliggjøring innenfor sektoren hvor de er virksomme. De er alternative kilder til kompetanse, varsling og krav fra sin plass utenfor det offentlige hierarkiet (Trætteberg og Sivesind, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2015-2). Forslagsstillerne tror at en omsorgssektor med et betydelig innslag av ideelle organisasjoner og tilbydere av helse- og omsorgstjenester vil bidra til trygge lokalsamfunn, styrke demokratiet og bygge bro mellom innbyggere, frivillighet og offentlige myndigheter.

Behov for en målsetting om 25 prosent ideell andel

I NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg mente utvalget at sosial verdiskapning bør gis betydelig større rom og armslag i drift og framtidig utvikling av omsorgstjenester og velferdsordninger. De foreslo at innen 2020 bør 25 prosent av den samlede omsorgssektoren være organisert og drevet som ideell virksomhet. Utvalget mente det vil være sunt for sektoren å få flere aktører som på ideelt grunnlag og som en del av samfunnets fellesskapsløsninger står friere til

Beriktiget

å finne nye veier og løsninger, drive nybrottsarbeid og styrke innovasjons- og utviklingsarbeidet på omsorgsfeltet. Denne intensjonen ble fulgt opp i Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg, men det ble ikke foreslått en konkret målsetting for andel privat ideell virksomhet i helse- og omsorgssektoren. Forslagsstillerne mener en slik målsetting er nødvendig og god.

Utviklingstrekk: ideell stagnasjon og kommersiell vekst

I 2013 utgjorde ideell sektor 5,7 prosent av betalt sysselsetting innenfor helsefeltet i Norge og 10,3 prosent innen sosialfeltet. På helsefeltet er det store variasjoner, med et fortsatt høyt innslag av privat ideell virksomhet på områdene rus og psykiatri (om lag 50 prosent). Når en ser på alle velferdstjenestene i Norge samlet, skyldes de største endringene i forholdet mellom private ideelle, private kommersielle og offentlige tjenester at de kommersielle øker sin andel raskere enn de ideelle innen sosiale tjenester. I skandinavisk sammenheng har Sverige klart største kommersielle andel, og den er fortsatt i sterk vekst. Også i Danmark og Norge vokser sysselsettingen til de kommersielle tilbyderne mer enn til de ideelle velferdsyterne (Sivesind, Institutt for samfunnsforskning, rapport 2016:01).

Nye rammevilkår

De aller fleste vestlige land har en aktiv politikk for å sikre en blanding av private kommersielle, ideelle og offentlige leverandører av velferdstjenester (Sivesind 2015, 2016). I Norge har skjermede anbudsrunder for ideelle organisasjoner vært et viktig virkemiddel. Ved implementeringen av EUs direktiv 2014/24/EU om offentlige anskaffelser i norsk rett, jf. Prop. 51 L (2015–2016), er det ifølge regjeringen ikke lenger åpning for skjermede anbudsrunder. Da mener forslagsstillerne at andre tiltak må fremmes for å sikre at den enkelte anskaffelse, blant annet

gjennom utforming av kvalifikasjonskrav, tildelingskriterier og kontraktkrav, kan gjennomføres slik at ideelle organisasjoners særtrekk og mulighet for å skape samfunnsmessig merverdi både etterspørres og tillegges vekt. Mulighet for lange/løpende avtaler er viktig, samtidig som samarbeidsmodeller som er akseptert i EU, også tas i aktiv bruk i Norge – i tillegg til anbudskonkurranser. Eksempler er driftsavtaler innenfor reglene for «utvidet egenregi» (etter dansk mønster) og ideelt/offentlig samarbeid/partnerskap basert på offentlig tilskudd til helse- og sosialtjenester av allmenn betydning.

Konkret politisk målsetting

Uten en politisk avklaring på hva man vil med ideell sektor, og hvor stort bidraget fra ideell sektor skal være på omsorgsfeltet, vil det være vanskelig å diskutere nødvendige tiltak for ideell sektor.

Forslagsstillerne viser til NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg, som understreket betydningen av å søke nye løsninger og samarbeidsmønstre gjennom dialog og forhandlinger mellom offentlig og frivillig virksomhet på omsorgsfeltet. Det er i mellomrommet mellom det offentlige og sivilsamfunnet de nye fellesskapsløsningene kan utvikles.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen innføre et mål om at 25 prosent av den samlede omsorgssektoren skal være organisert og drevet som ideell virksomhet innen 2030, og på egnet måte legge fram for Stortinget en plan med kortsiktige og langsiktige tiltak for å oppnå dette.

14. april 2016